

Teknikföretagens inspel till utredningen om styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten

Inledning

Grunden för svensk konkurrenskraft ligger i att kunna skapa produkter och tjänster med högt förädlingsvärde. Komplexiteten i både produkter och tjänster ökar vilket gör att vi i ökad utsträckning kontinuerligt behöver tillförsel av helt ny kunskap och kompetens. Behoven handlar både om nyutbildade personer, men också om fortbildning av medarbetare. Teknikföretagen vill därför vara med och utveckla både det svenska högskolesystemet och dagens ingenjörutbildningar så att teknikföretag i Sverige fortsatt kan vara konkurrenskraftiga i ett globalt perspektiv.

Med detta inspel till Utredningen om styrning för starka och ansvarsfulla lärosäten (SOU 2017:05) vill Teknikföretagen utveckla våra ståndpunkter i flera av de frågor som omfattas av utredningen. Vi kommenterar även några av förslagen i utredningens promemoria daterad 2018-01-04.

Teknikföretag i Sverige

Teknikföretagen har 4 000 medlemsföretag. Tillsammans står de för en tredjedel av Sveriges varuexport med 300 000 anställda i Sverige och 700 000 i utlandet. För varje jobb inom industrin i Sverige skapas ytterligare ett jobb i andra sektorer. Bland medlemsföretagen finns stora globala koncerner, medelstora, diversifierade bolagsgrupper och små företag med en handfull anställda. Gemensamt är att de bedriver en omfattande handel med omvärlden, vilket innebär att de konkurrerar på en global marknad. Medlemsföretagens anställda är idag 60% tjänstemän och 40% arbetare

Teknikföretagens ställningstagande och förslag

Utgångspunkter

Kompetensförsörjning är av strategisk betydelse för Teknikföretagens medlemsföretag. Rekryteringen av rätt kompetens är dock en utmaning för många av våra medlemmar – 6 av 10 företag uppger att man har svårt att hitta rätt kompetens. Svårigheterna att rekrytera är större för de mindre företagen än för storföretagen.¹

Svårigheterna att rekrytera får konsekvenser. I 3 av 4 medlemsföretag har verksamheten påverkats av bristen på kompetens. Nära hälften av företagen (45%) har inte kunnat utveckla produkter och tjänster som planerat eller har inte kunnat expandera verksamheten på det sätt som man planerat.²

Våra medlemsföretags utgångspunkter och förväntningar på högre utbildning och forskning handlar primärt om kunskapsöverföring och kompetensförsörjning. I

¹ Vinna eller försvinna, Teknikföretagen (2017)

² Vinna eller försvinna, Teknikföretagen (2017)

ökad utsträckning finns även förväntningar på att lärosätena ska bli mer flexibla och lättroliga.

I det fortsatta utredningsarbetet med en ny modell för styrning och resurstilldelning anser Teknikföretagen att följande aspekter måste utgöra utgångspunkt för förslag:

- Universiteten och högskolor måste vara internationellt konkurrenskraftiga
- Högre utbildning och forskning måste sättas i ett helhetsperspektiv
- Drivkrafter för en flexibel utbildning som ger möjligheter till livslångt lärande.
- En utökad samverkan mellan akademi och näringsliv där arbetsmarknadens behov får en ökad roll.

Universiteten och högskolornas internationella konkurrenskraft

Universitet och högskolor i Sverige behöver, precis som svenska teknikföretag, vara internationellt konkurrenskraftiga. Vi tror att denna dimension kommer att bli allt mer tydlig i framtiden, inte minst på utbildningssidan. Forskningen är och har länge varit internationaliserad på flera olika sätt. Men bortsett från internationellt studentutbyte och en del internationella utbildningssamarbeten har inte utbildningssidan varit internationellt konkurrensetsatt på samma sätt som forskningen.

Med tanke på den pågående utvecklingen mot mer nätbaserade utbildningar och ett ökat behov av kompetensutveckling för yrkesverksamma kommer rimligen även utbildningssidan allt snabbare att utsättas för internationell konkurrens. Svenska universitet och högskolor behöver således vara konkurrenskraftiga i relation till högskolor i vår omvärld.

Högskolor och universitet behöver ha tillräcklig finansiering, frihetsgrad och omvärldskunskap för att:

- kunna möta behoven utifrån dimensioneringsperspektiv med balans mellan kortsiktiga initiativ och långsiktig utveckling av utbildningsprogram.
- Kunna ta strategiska beslut att starta utbildningar med stor efterfrågan från arbetslivet trots risken med tomma platser i ett uppstartsläge.
- kunna uppdatera sina utbildningar i en högre takt i kombination med långsiktiga processer.
- kunna hantera snabba behovstoppar genom vidareutbildningsinsatser och kortare moduler som gör att företag snabbt kan få in den kompetens de behöver.
- kunna ta en aktiv roll i livslångt lärande och erbjuda kompetensutveckling till företag.

Högre utbildning och forskning måste sättas i ett helhetsperspektiv

Det är väsentligt att frågor kring högre utbildning och forskning hanteras i ett helhetsperspektiv. Vi stödjer därför utredningens förslag att regering och riksdag bör hantera utbildning, forskning och innovation i en och samma proposition. Både forskning och utbildning är beroende av långsiktiga och stabila spelregler men samtidigt behövs snabbhet och lyhördhet att agera mellan propositionerna utifrån de förändringar som sker i vår omvärld.

En finansieringsmodell för högskolan behöver även säkerställa att det blir en rimlig balans mellan basresurser och konkurrensetsatta medel samt mellan

resurser för utbildning och forskning. Utbildningar behöver tilldelas resurser som möter kostnaderna för utbildningarna. Till exempel är laborativa utbildningar mer kostnadskrävande jämfört med utbildningar som är mer teoretiskt inriktade.

En flexibel utbildning som ger möjligheter till livslångt lärande

För att lärosäten ska kunna utvecklas och vara starka behöver de kunna ta strategiska beslut som påverkar deras utveckling. Det handlar om att kunna möta upp mot de kompetens- och kunskapsbehov som det omgivande samhället har. Uppstår ett stort behov av kompetens hos företag kopplat till investeringar som görs i Sverige, måste högskolan på ett flexibelt sätt kunna ta strategiska beslut som innebär att man kan rikta in sig mot de behoven. Det kan handla om såväl grundutbildning, forskarutbildning och vidareutbildning som kunskapsöverföring.

Högskolor och universitet behöver ha tillräcklig finansiering, frihetsgrad och omvärldskunskap för att kunna hantera snabba behovstoppar genom vidareutbildningsinsatser och kortare moduler som gör att företag snabbt kan få in den kompetens de behöver samt kunna ta en aktiv roll i livslångt lärande och erbjuda kompetensutveckling till individer i anställning.

En fungerande utbildnings- och forskningssamverkan mellan akademi och näringsliv

Vi har i flera sammanhang under längre tid pekat på att samverkan mellan högskola och industri är en nyckelfråga för att stärka kopplingen mellan utbud och behov och för att öka kvaliteten. Enligt högskolelagen och regleringsbrev till universitet och högskolor ska utbildningsutbudet svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Utredningen Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70) visade dock att det är studenternas efterfrågan som i stort sett är helt styrande för dimensioneringen av utbildningsutbudet.

Företagens roll är liten både vad gäller kvalitetssäkring och dimensionering, och odefinierad och otydlig när det gäller att vara med och påverka innehåll och utformning av utbildningarna³. Arbetsmarknadens behov måste få en ökad roll för dimensioneringen och utbildningens innehåll, i såväl grundutbildning som forskarutbildning och vidareutbildning.

Samtidigt som samverkan på utbildningssidan är bristfällig idag så är samverkan inom forskningsområdet, inte minst inom teknikvetenskaperna, omfattande och skulle kunna betecknas som en svensk paradgren. Genom samarbete mellan forskning vid institut, universitet och företag kan företagen få tillgång till ny kunskap samtidigt som forskningen får inspel och förslag på problem som söker lösningar. Närmare sju av tio universitetsforskare som samarbetat med företag anger ökad forskningskvalitet som en positiv effekt.⁴ Därmed inte sagt att det inte finns potential för utveckling. I vissa sammanhang, t.ex. företagens möjlighet att få tillgång till avancerade labbresurser vid högskolan, innebär de kriterier som högskolan sätter upp ett hinder. Tillgång till avancerade mätinstrument etc. fördelas ofta utifrån traditionell syn på vetenskaplig kvalitet vilket missgynnar företagens möjligheter att använda instrumenten. Likaså kan lärarundantaget

³ Samverkan om dimensionering av utbildning En kartläggning – rapportering av ett regeringsuppdrag, UKÄ (2018)

⁴ Svenskt Näringsliv (2011)

innebära hinder då det komplicerar de avtal som företagen tecknar med högskolan och forskarna.

En väl fungerande och djupgående samverkan mellan akademien och näringslivet helt nödvändig. I det modellförslag som presenterats av utredningen framgår ännu inte var näringslivet finns med och hur arbetsmarknadens behov ska beaktas.

Förslag

Våra förslag består av två delar, den ena handlar att **undanröja hinder** som finns i dagens system, den andra om att hitta en **mål- och resultatstyrning** som ger universitet och högskolor de förutsättningar de behöver för att leverera mot de behov som arbetsmarknaden ställer.

Undanröja hinder

Ändamålsanpassad resurstilldelning för forskning och utbildning

Ett förändrat resurstilldelningssystem bör bli mer transparent och med indikatorer som bl.a. premierar flexibilitet, samverkan mellan akademi och näringsliv samt nyttiggörande av forskningsresultat. I en intervjustudie från VINNOVA så betonade landets rektorer vikten av att samverkan är en integrerad del av forskningen och utbildningen. Trots detta hanteras ofta användningen separat och avskilt från forskning och utbildning, som ses som huvuduppgiften. Oavsett om resurstilldelningen sker som ett samlat anslag eller separata anslag för utbildning och forskning måste anslagen kombineras med en tydlig mål- och resultatstyrning som grundar sig på väl underbyggda underlag och styrs utifrån ett antal indikatorer.

Finansiering av utbildningsplatser som skapar flexibilitet

Dagens system, där de statliga anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på antalet registrerade studenter och deras poängproduktion hämmar dimensioneringen utifrån arbetsmarknadens behov. Systemet får också negativa konsekvenser på lärosätenas möjlighet att erbjuda fristående kurser som riktar sig till yrkesverksamma. Under flera år har antalet helårsstudenter på program ökat på bekostnad av fristående kurser. Utbudet av enstaka kurser har blivit "tillplattat", dvs. alla lärosäten vill erbjuda allt istället för att specialisera sig inom de områden som är relevanta för regionen.

Utredningens förslag om mindre styrning mot helårsstudenter genom en pott som inte grundar sig på helårsprestationer är ett positivt förslag som syftar till just den flexibilitet som vi efterfrågar. För att uppnå önskad effekt behöver ett sådant förslag kompletteras med ett tydligt uppdrag till lärosätena att erbjuda vidareutbildning för yrkesverksamma. Det måste finnas en reell möjlighet för lärosätena att våga erbjuda fristående kurser inom områden med stora arbetsmarknadsbehov där man riskerar att inte fylla antalet platser under de första åren. Det krävs uthållighet och ett aktivt utåtriktat arbete för att nå en yrkesverksam målgrupp.

Utbudet är en del i frågan om kompetensutveckling. Utbildningens längd, studietakt och distributionsform utgör viktiga förutsättningar för att den ska vara tillgänglig för personer som arbetar.

Organisation och regelverk som skapar möjligheter

Det är viktigt att organisation och regelverk inte hämmar samverkan, flexibilitet och utveckling. Teknikföretagens utgångspunkt är att lärosätena ska ha en organisation som inte hindrar dem från att agera flexibelt. Det innebär troligtvis att organisationsformen för universitet och högskolor behöver ha en större frihetsgrad än vad den nuvarande myndighetsformen medger. Våra svenska universitet och högskolor måste ha en konkurrenskraft i relation till högskolor i vår omvärld. Detta gäller bland annat möjligheten för lärosätena att skaffa sig en kapitalbas som kan underlätta exempelvis stipendiehantering och bolagsbildningar med andra lärosäten.

Våra medlemmar upplever att akademins syn på nyckelfrågor om användning av immateriella tillgångar skiljer sig från företagens. Detta hindrar framförallt forskningssamverkan. Förståelsen för hur immateriella tillgångar kan skapa värde för hela Sverige behöver öka. Lärarundantaget är ytterligare ett exempel på faktorer som ökar komplexiteten och svårigheterna att samverka.

Utvecklad mål- och resultatstyrning av högre utbildning och forskning

Målstyrning

Ett förändrat resurstilldelningssystem bör bli mer transparent med indikatorer som bl.a. premierar flexibilitet, samverkan mellan akademi och näringsliv samt nyttiggörande av forskningsresultat. Oavsett om resurstilldelningen sker som ett samlat anslag eller separata anslag för utbildning och forskning måste anslagen kombineras med en tydlig mål- och resultatstyrning som grundar sig på väl underbyggda underlag och styrs utifrån ett antal indikatorer. Allt fler länder använder sig av prestationsbaserad resurstilldelning där bl.a. samverkan är en parameter. Storbritannien har i sin utvärdering av landets lärosäten ett nytt system där 20 % av vikten tillmäts "impact", dvs. hur resultatet kommer till nytta utanför akademien. Detta är ett sätt att sätta fokus på nyttiggörandeaspekten i lärosätenas verksamhet.

Incitamenten för samverkan behöver finnas på flera olika nivåer, både det statliga anslagssystemet för fördelning av fakultetsmedel och lärosätena själva behöver stimulera samverkan. Och givetvis måste det finnas individuella incitament för forskaren att arbeta tillsammans med andra i samhället.

Utredningens förslag om överenskommelser måste grunda sig i en styrning med tydligt fokus på att leverera både kvalitet och relevans i utbildning och forskning. Det är nödvändig för att universitet och högskolor ska kunna få den frihet de behöver för att kunna utveckla sin verksamhet. Med relevans och kvalitet menar vi en målstyrning som utgår från uppsatta mål för att utbildningar ska möta arbetsmarknadens behov och att forskningen ska leverera ny kunskap och samhällsnytta.

Det finns stora variationer mellan lärosäten och det finns också många goda exempel på samverkan. Men för att få en riktig förändring vill vi se tydliga incitament för samverkan på systemnivå.

Indikatorer för samverkan

Mål och resultat bör styras (och mätas) mot ett antal indikatorer. En grundförutsättning är att indikatorerna främjar och tar tillvara positiva effekter av samverkan samt främjar flexibilitet och möjligheter till vidareutbildning. Vi vill se tydliga incitament för studenter, lärare, forskare och högskolor att bidra till användningen av forskning och utbildning för ökad tillväxt. Detta är väsentligt

dels utifrån ett kvalitetsperspektiv, dels utifrån att tillförsäkra lärare (bas för doktorander, docenter och professorer). Den samverkansindikator som infördes 2012 är ett steg i rätt riktning som vi vill utveckla.

Indikatorerna för samverkan bör omfatta alla aspekter av samarbete och samråd mellan universitetet och högskolor och arbetslivet. Vi föreslår att man utgår från de indikatorer för forskning som Vetenskapsrådet tagit fram samt Vinnovas indikatorer för samverkan, och bygger på dessa.

Indikatorerna bör omfatta

- Nyttiggörande av forskningsresultat
- Studenternas anställningsbarhet
- Samverkan med näringslivet
- Tillhandahållande av utbildningar som är anpassade efter yrkesverksammas behov. (Det handlar inte bara om uppdragsutbildning, utan också om ett större utbud av tillgängliga och relevanta fristående kurser för "återvändare")

Resultatuppföljning

Målstyrning via överenskommelser förutsätter även en tydlig och transparent resultatuppföljning. Uppföljningen måste ta hänsyn till både utbildningarnas och forskningens kvalitet, utifrån de mål och indikatorer man kommit överens om. Att följa upp företagets syn på samverkan är också något som bör ingå som en naturlig del i uppföljningen. Det är två eller flera parter involverade i samverkan och avnämarnas resultat och perspektiv bör täckas in.

Underlag till dimensionering och prioriteringar utifrån behov

Utredningen föreslår att en s.k. intermediär inrättas för att garantera att regering och riksdag ges väl underbyggda underlag inför beslut. Vi ser intermediären som en nationell plattform för dialog mellan arbetslivets olika bransch och akademien ur ett mer strukturerat perspektiv. I denna plattform skulle analyser och underlag gemensamt kunna byggas upp som kan ge stöd till universitet och högskolors planering och prioriteringar inom forskning och utbildning. I ett sådant arbete kan vi och våra medlemsföretag bidra med mycket värdefulla fakta, exempel och analyser.

Arbetsmarknadens behov måste bli en större parameter i målstyrning av universitet och högskolor, dels för enskilda lärosätens strategiarbete. Industrin liksom flera andra branscher genomgår en utveckling där teknikskiften och strukturförändringar går allt snabbare. En förändring som både förutsätter och för med sig stora förändringar i den kompetens som krävs. Ett beslutsunderlag som grundar sig på arbetsmarknadens behov kan underlätta matchningen mellan den utveckling som sker i samhället och de prioriteringar och strategiska beslut som tas för högre utbildning och forskning.

Appendix

En fungerande samverkan mellan akademi och näringsliv

Vi har i flera sammanhang under längre tid pekat på att samverkan mellan högskola och industri är en nyckelfråga för att stärka kopplingen mellan utbud och behov och för att öka kvaliteten. När det gäller samverkan mellan akademi och näringsliv innebär det både utbildningssamverkan och forskningssamverkan samt ett samarbete på flera nivåer och i flera olika sammanhang:

- Samverkan med branscher kring behovsanalyser
- Samverkan och dialog mellan enskilda lärosäten och näringslivet/arbetslivet när det gäller planering, utformning och dimensionering av utbildningar och forskning.
- Samverkan i genomförandet av utbildningarna, dels kring undervisning och lärprocesser och dels i form av konkreta bidrag till utbildningen som syftar till att underlätta övergången mellan studier och arbetsliv,
- En ökad samverkan inom forskning för att både öka relevansen och kvaliteten av den forskning som har direkt och indirekt relevans för näringslivet

Enligt högskolelagen och regleringsbrev till universitet och högskolor ska utbildningsutbudet svara mot studenternas efterfrågan *och* arbetsmarknadens behov. Utredningen Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70) visade dock att det är studenternas efterfrågan som i stort sett är helt styrande för dimensioneringen av utbildningsutbudet. Arbetsmarknadens behov måste få en ökad roll, både vad gäller dimensioneringen och utbildningens innehåll, såväl grundutbildning som forskarutbildning och vidareutbildning.

UKÄ har i sin senaste rapport Samverkan om dimensionering av utbildning beskrivit dimensionering utifrån aspekter som vilka utbildningar som lärosätena erbjuder (utbudet) och i vilken omfattning (volym), utbildningarnas förläggning, alltså huruvida de ges på campus eller distans, (tillgång) samt även utbildningarnas innehåll. Vi delar den beskrivningen.

Idag ser vi att företagets roll är kraftigt undertryckt i både kvalitetssäkring och dimensionering, och odefinierad och otydlig när det gäller att vara med och påverka innehåll och utformning av utbildningarna.⁵ Dagens styrning mot arbetsmarknadens behov, så som stadgas i högskolelagen fungerar inte.

Trots att samverkansuppgiften infördes 1999 har den sedan dess införande varit nedprioriterad, framförallt eftersom det inte funnits några ekonomiska incitament att utveckla den. Detta är problematiskt då samverkan förbereder studenterna för arbetsmarknaden och ökar studenternas möjligheter att etablera sig efter slutförda studier.⁶ Ett ökat samarbete mellan akademi och näringsliv är även avgörande för såväl forskningens som utbildningens kvalitet och relevans.

⁵ Samverkan om dimensionering av utbildning En kartläggning – rapportering av ett regeringsuppdrag, UKÄ (2018)

⁶ Samverkan om dimensionering av utbildning En kartläggning – rapportering av ett regeringsuppdrag, UKÄ (2018)

Trots de fördelar som samverkan innebär sker den idag sporadiskt och bygger ofta på kontakter mellan enskilda individer. För tekniskt inriktade utbildningar är det vanligt med verksamhetsförlagda projekt och examensarbeten men mindre vanligt med samverkan kring dimensionering. Det finns stora variationer mellan lärosäten och det finns också många goda exempel på samverkan. Men för att få en riktig förändring vill vi se tydliga incitament för samverkan på systemnivå.

Utbildningsutbudet är en av de faktorer som påverkar matchningen på arbetsmarknaden, dvs. överensstämmelsen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Det bör dock påpekas att det finns även andra faktorer som påverkar matchningen. Bl.a. faktorer som studenternas efterfrågan, studenternas genomströmning, människors benägenhet att stanna inom eller lämna det yrke de utbildats till. Det råder alltså inte något ett-till-ett-förhållande mellan dimensioneringen av utbildningsutbudet och matchningen på arbetsmarknaden. Dock finns det en koppling mellan en väl fungerande dimensioneringsprocess som tar hänsyn till arbetsmarknadens behov (liksom till studenternas efterfrågan) och en matchning på arbetsmarknaden.

Samtidigt som samverkan på utbildningssidan är bristfällig idag så är samverkan inom forskningsområdet inte minst inom teknikvetenskaperna relativt omfattande och skulle tom kunna betecknas som en svensk paradgren.

Genom samarbete mellan forskning vid institut, universitet och företag kan företagen få tillgång till ny kunskap samtidigt som forskningen får inspel och förslag på problem som söker lösningar. När det gäller kunskapsöverföring (och kunskapsskapande) är det viktigt att påpeka att vi ser den som dubbelriktad. Det är inte enbart inom universitet och högskolor det produceras ny kunskap som ska föras ut i samhället; på företag, myndigheter och organisationer skapas också ny kunskap. Närmare sju av tio universitetsforskare som samarbetat med företag anger ökad forskningskvalitet som en positiv effekt. En rad svenska och internationella studier visar dessutom att forskning som bedrivs i samverkan mellan akademi och företag blir mer citerad och är av högre kvalitet än den som bedrivs inom akademien. Många forskningsprogram som finansieras av externa forskningsfinansiärer bidrar också till att utveckla samverkan. Ett exempel på detta är de strategiska innovationsprogrammen som finansieras av bl. a. Vinnova. För att ytterligare utveckla samverkan inom forskningsområdet behöver också resurstilldelningen till universitetens bas innehålla tydliga incitament som relateras till samverkan.

Flexibilitet och möjligheter till livslångt lärande

För att lärosäten ska kunna utvecklas och vara starka (internationellt konkurrenskraftiga) behöver de kunna ta strategiska beslut som påverkar deras utveckling. Det handlar om att kunna möta upp mot de kompetens- och kunskapsbehov som det omgivande samhället har. Våra medlemsföretags utgångspunkter och förväntningar på högre utbildning och forskning handlar primärt om kunskapsöverföring och kompetensförsörjning. I ökad utsträckning finns även förväntningar på att lärosätena ska bli mer flexibla och lättroliga. Uppstår ett stort behov av kompetens hos företag kopplat till investeringar som görs i Sverige, måste högskolan på ett flexibelt sätt kunna ta strategiska beslut som innebär att man kan rikta in sig mot de behoven. Det kan handla om såväl grundutbildning, forskarutbildning och vidareutbildning som kunskapsöverföring.

Högskolor och universitet behöver ha tillräcklig finansiering, frihetsgrad och omvärldskunskap för att:

- kunna möta behoven utifrån dimensioneringsperspektiv med balans mellan kortsiktiga initiativ och långsiktig utveckling av utbildningsprogram.
- kunna uppdatera sina utbildningar i en högre takt i kombination med långsiktiga processer.
- kunna hantera snabba behovstoppar genom vidareutbildningsinsatser och kortare moduler som gör att företag snabbt kan få in den kompetens de behöver.
- kunna ta en aktiv roll i livslångt lärande och erbjuda kompetensutveckling till företag.

Olika finansiärer och program ger exempel på modeller för flexibel kompetensutveckling. KK-stiftelsen finansierar idag utbildningar för yrkesverksamma på avancerad nivå. Likaså har de strategiska innovationsprogrammen som exempelvis Produktion2030 utvecklat kurser inom nya teknologier på avancerad nivå. Kurserna, som är nät- och modulerade, är framtagna i samarbete mellan lärosäten och företag och erbjuder ett aktuellt och relevant innehåll. Erfarenheter från dessa utbildningar kan användas för att öka relevansen i det ordinarie kursutbudet för samtliga lärosäten och behöver kunna implementeras både i grundutbildningen och som fristående kurser för individer i arbetslivet som behöver bygga på sin kompetens.

Utbudet är en del i frågan om kompetensutveckling. Utbildningens längd, studietakt och distributionsform utgör viktiga förutsättningar för att den ska vara tillgänglig för personer som arbetar. Systemet för kompetensutveckling av anställda är idag underutvecklat och är fortfarande i huvudsak utformat för unga studenter som ska skaffa sig en grundutbildning och sedan inte återvända till studierna. För att Sverige ska lyckas med det livslånga lärandet behöver hela systemet utvecklas.